

Людмила САМСОНЕНКО,
вчитель-методист Ніжинської ЗОШ І–ІІІ ст. № 2
Чернігівської обл.

Мотивація до навчання (Ділова гра на семінарі методоб'єднання)

Процес виникнення мотивів навчання починається в початкових класах, а згодом продовжується у старших. Ставлення дитини до навчання залежить від учителя початкових класів, його вміння спонукати дитину навчатися з власної волі, з бажанням і радістю, а згодом – і від учителів-предметників. Учитель має стати незалежним досвідченим професіоналом, який бере на себе відповідальність за свої дії.

Аналіз викладання навчальних дисциплін за останні роки свідчить про послаблення інтересу до навчання в дітей. Причини цього – у невмінні вчитися й долати труднощі навчальної діяльності, працювати з матеріалом значного обсягу й складності; організація діяльності учнів без врахування їх мотивації, переважання пасивних форм роботи, застарілість матеріальних засобів навчання. Відтак стає очевидною потреба перебудови навчального процесу, внесення змін у методику викладання предметів, зміни психології та стимулювання, педагогіки співробітництва.

Необхідно створювати такі умови, де учень повноцінно живе, проектує своє майбутнє, враховуючи свої можливості, ставлячи перед собою завдання самовдосконалення, самовиховання, самоосвіти. Особливого значення набуває здатність особистості до творчого нестандартного мислення, уміння ефективно вирішувати складні життєві проблеми. Такі риси виявляються в процесі вироблення в учнів мотивації до навчання та саморозвитку в умовах особистісно зорієнтованого навчання через використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Від нас, учителів, залежить: буде наша взаємодія з учнями живою, яскравою, плідною чи навпаки. Мотивація навчальної діяльності учнів – невід'ємний і обов'язковий елемент уроку, бо основне у педагогічному мистецтві вчителя – вміння спонукати, а не примушувати.

Отже, мотивація передбачає:

- морально-психологічну стимуляцію навчальної діяльності;
- прагнення дитини домагатися успіху в різних видах діяльності;
- пошук відповідей на запитання "чому? навіщо? заради чого?".

З розвитком дитини збагачується й сама навчальна мотивація. Дитина усвідомлює необхідність виконання вправ, у неї виникає почуття обов'язку, відповідальності.

На виникнення стійкої мотивації навчання впливають педагогічні чинники:

- зміст навчального матеріалу;
- організація навчальної діяльності;
- стиль педагогічної діяльності вчителя;

- колективні, групові форми навчальної діяльності;
- оцінка навчальної діяльності школяра у порівняльній динаміці.

Одним із найдієвіших методів мотивації навчання учнів має бути створення на уроці ситуації успіху.

У створенні навчальної мотивації, безперечно, особливе значення має інтерес. А щоб учень займав активну позицію в процесі навчальної діяльності, йому необхідні потужні джерела мотивації навчання:

- розвиток в учнів позитивного ставлення до навчання;
- виховання почуття обов'язку й відповідальності;
- створення на уроках ситуації зацікавленості матеріалом;
- виховання позитивного ставлення учнів до фізичного розвитку;
- роль емоційних методів мотивації навчання.

Розрізняють:

Мета – поширити знання учасників семінару про мотивацію до навчання, добирати найвдаліші прийоми для її формування в початкових класах на різних етапах роботи; закріпити знання про мотиви учіння молодших школярів; виховувати наполегливість щодо вирішення навчальних проблем.

I. Організаційний момент.

Я запрошую всіх вас на урок цікавий в клас. З вами вивчимо разом тему "Мотивація". Сподіваюсь, вам корисна буде інформація.

II. Актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності.

У кожного з нас своє бачення мотиву. Для чого нам потрібно вивчати мотивацію?

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Робота з підручником. Система "Поміч".

За умовними підручниками вивчимо тему за системою "Поміч". Візьміть до рук олівці й, читаючи текст, ставте позначки: + я це знала; – нове; – хочу уточнити.

Вам потрібно прочитати теоретичний матеріал і позначити: + знала, – нове, ? хочу уточнити.

(Учасники самостійно працюють з текстом).

Я впевнена, що ви все це знаєте. А на що ви звернули увагу? Що хотіли б сказати зі свого досвіду роботи? Що у цьому тексті для вас виявилось новим?

2. Робота в групах.

У вас на партах – кольорові аркуші з текстом щодо прийомів формування мотивації до навчання. Працюватимемо у групах, об'єднавшись за кольоровими аркушами з текстом.

Прочитайте. Виберіть 1–2 прийоми найвдаліших для роботи з учнями на конкретному етапі уроку:

1 група (коричневий колір) – етап актуалізації опорних знань.

2 група (зелений колір) – етап мотивації навчальної діяльності.

3 група (синій колір) – етап вивчення нового матеріалу.

4 група (фіолетовий колір) – етап закріплення, повторення та контролю отриманих знань.

5 група (червоний колір) – домашнє завдання.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Пропоную вам згадати мотиви учіння молодших школярів і розподілити їх у прийомі "Діамант" від найважливіших до не важливих, на вашу думку, мотивів.

Мотиви учіння молодших школярів: почуття обов'язку; бажання заслужити похвалу вчителя; страх перед покаранням; звичка виконувати вимоги дорослих; пізнавальний інтерес; честолюбство; прагнення утвердитися серед однокласників; бажання порадувати батьків; бажання одержати високі бали; прагнення заробити винагороду.

Які, на вашу думку, найважливіші мотиви учіння? Які важливі? Які мотиви учіння менш важливі, а які не важливі?

V. Підсумок уроку.

1. Технологія "Останнє слово за мною".

Спробуємо застосувати прийом "Останнє слово за мною". Послухайте уважно і продовжіть: "Якщо на уроці є: швидкість включення в навчальну діяльність; стійкість інтересу до навчальної діяльності; наполегливість у вирішенні навчальних проблем, то..."

А тепер як про це йдеться в оригіналі науковців:

... то є наявність мотиваційного компонента в процесі навчання.

Отже ви виявили стійкість інтересу до вивченої теми, швидко включились у навчальну діяльність, наполегливо вирішували навчальні проблеми, тому можемо стверджувати, що в процесі навчання був наявний мотиваційний компонент.

VI. Домашнє завдання.

Вдома розглянути таблицю моделі педагогічної діяльності щодо формування мотивації до навчання і творчо застосувати у своїй роботі.

Прийоми формування мотивації до навчання

Етап уроку	Приєм		
Актуалізація опорних знань	"Інтелектуальна розминка" Інтелектуальна розминка – це два–три не дуже складні запитання для розмірковування; основна мета розминки – налаштування дитини на роботу	"Вірю – не вірю" Цей прийом можна використовувати на будь-якому етапі уроку. Кожне запитання починається словами: "Чи вірите ви, що...". Учні повинні погодитися з цим твердженням чи ні	"Математичний, мовленнєвий... крос" Учитель зачитує незавершені вислови та пропонує учням доповнити їх необхідними відомостями
	"Цікава мозаїка" Група учнів отримує картки, на яких запропоновано набір слів, з яких потрібно скласти задані поняття	"Так – ні" Учитель (учень) загадує поняття, пов'язане з темою, що вивчається, а учні намагаються знайти відповідь, ставлячи запитання, відповідати на які слід лише "так" або "ні"	"Сніжна лавина" Як наростає сніжна лавина, так і цей методичний прийом залучає до активної роботи дедалі більшу кількість учнів. Алгоритм цього прийому стисло можна описати так: Слово – речення – запитання – відповідь
	"Знайди помилку" Учитель у своєму повідомленні припускається помилок, які слід знайти, або звучать тексти, де явно спотворена інформація або заплутані визначення, маршрути, послідовність викладу, героям приписують чужі думки та вчинки,	"Чомучка" Групи учнів обмінюються підготовленими вдома запитаннями, які починаються зі слова "чому"	"Естафета опитування" Проводиться між рядами. Учитель роздає учням перших парт дидактичні картки із запитаннями, вони відповідають і передають далі

3 ДОСВІДУ РОБОТИ МЕТОДИЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ _____

Етап уроку	Приєм		
	даються хибні тлумачення подій і процесів. Учитель просить знайти помилку у висловленому тексті		
	"Взаємоопитування" Працюючи в парах, учні ставлять одне одному запитання за домашнім завданням	"Шпаргалка" Якщо домашнє завдання складне, учням пропонується зробити вдома шпаргалку та користуватися нею під час опитування	"Бліцопитування" Опитування, необхідне для швидкої активізації базових понять або навичок
Мотивація навчальної діяльності	"Дивуй!" Найбуденніші та повсякденні явища, події, предмети можуть стати дивними, якщо на них подивитися з іншої точки зору. Здивування – початкова фаза розвитку пізнавального інтересу	"Приваблива мета" Учитель формує цікаву для учнів мету, пропонуючи таким чином навчальні завдання	"Фантастичний додаток" Учитель моделює фантастичну ситуацію, яка допоможе виконати реальні навчальні завдання
	"Практичність теорії" Учитель доводить корисність навчальної теми шляхом розв'язання конкретної практичної ситуації	"Відстрочена відгадка" Формулює загадку, відповідь на яку можна дізнатися, лише працюючи над новим матеріалом	"Проблемне запитання" Постановка запитання проблемного характеру "Для чого мені це знадобиться?" Ця гра дає змогу учасникам навчального процесу розказати вчителю, що вони сподіваються одержати від цього заняття (теми), нинішнього дня чи навчального року
Вивчення нового матеріалу	"Навчальна мозкова атака" (фронтально або в групах) Напрацювання будь-яких ідей для вирішення проблеми, відбір та аналіз результатів	"Учитель – учень" Працюючи в парах, учні вивчають різний навчальний матеріал, потім один стає "вчителем" та пояснює іншому прочитане, після чого вони міняються ролями	"Творча лабораторія" Кожна група шукає відповідь на проблемне запитання або працює над розв'язанням певної ситуації
	"Театралізація" Учитель пропонує розіграти конкретну ситуацію в ролях. Для цього учням потрібно підготуватися, тобто вивчити відповідний матеріал	"Шпаргалка" На цьому етапі групи учнів, виконуючи навчальне завдання, створюють власну шпаргалку, фактично опорну схему, за якою будують свою відповідь	"Кут" За кількістю кутів у класній кімнаті вчитель пропонує варіанти навчального завдання: теоретичного, практичного, образотворчого тощо. Учні можуть вибирати "кут", тобто групи та способи роботи
Складання віршів у стилі "сенкан" на запроповану тему			
Закріплення, повторення, контроль отриманих знань	"Бліцопитування" за ланцюжком. Перший учень ставить стисле запитання другому. Другий – третьому, і так до останнього учня. Час на відповідь – кілька секунд	"Кросворди" 1. Розгадати кросворд, заповнивши порожні клітинки. 2. Сформулювати запитання до слів у заповненому кросворді. 3. Заповнюючи кросворд, визначити, яке ключове слово виділено, і пояснити його значення. 4. Створити самостійно кросворд	"Експрес-тест" Учні вибирають один варіант відповіді з кількох запропонованих
	"Чомучка" На цьому етапі запитання "Чому?" може запропонувати вчитель або вони складаються під час попереднього етапу роботи	"Диктант" Проводиться за базовими поняттями; темп роботи – високий	"Світлофор" Учитель ставить запитання до вивченого матеріалу. Учні для відповіді піднімають замість руки картку: зелену, якщо знають відповідь, червону, якщо відчують труднощі
		"Власні приклади" Учні наводять власні приклади до вивченої теми	
Домашнє завдання	Диференційоване домашнє завдання Певний обсяг роботи пропонується виконати всім, а більш складні, творчі завдання – бажаним	Дуже корисне домашнє завдання Скласти до вивченої теми певну кількість репродуктивних запитань і творчих завдань; підготуватися до конкурсу шпаргалок з вивченої теми	Випереджальне домашнє завдання Найбільш сильним учням пропонується підготуватися за темами, які вивчатимуться. На уроках такі учні можуть виступати в ролі консультантів